

UDC 336.741

PURPOSE OF THE FINANCIAL MARKET UNDER THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF SOCIETY

A. Kravchenko

Article info

Received
07.05.2020

Accepted
24.06.2020

State University
of Banking
1, Andriivska Str.,
Kyiv,
04070, Ukraine

Kravchenko, A. (2020). Purpose of the financial market under the conditions of digitalization of society. Scientific Horizons, 06 (91), 78–83. doi: 10.33249/2663-2144-2020-91-6-78-83.

The article contains theoretical aspects of formation, functioning and essential features of the financial market under the conditions of digitalization of society. The purpose of the study is the theoretical rationale of essence of the concept and functions of the financial market in the contexts of digitalization of society. In the process of research, a complex methodological approach was applied and the following methods were used: theoretical generalization, synergetic, abstract-logical, etc. The preconditions of formation and functional features of the financial market in the conditions of digital transformation of the society were investigated and specified. The evolutionary stages of financial market development and their division into the following main periods were revealed: medieval, revival, new and modern, in order to reveal the genesis of the origin of theoretical aspects of the financial market in the world.

The concept of the financial market was specified as an economic category, the financial sphere in which is formed as a system of legal and financial-economic relations of market participants, owners, users, financial intermediaries and speculators concerning the transfer of financial assets and money, insurance of financial risks with the purpose to profit from transactions by means of innovative information technologies using the latest financial instruments. The specified definition of "digital financial market" as economic and synergetic category in which the electronic-financial conjuncture, system of digital, financial-legal, trade relations of market participants for electronic transfer of financial resources in the course of reception of financial-digital object is offered, as well as profit from financial transactions made on electronic platforms. The functional purpose of the financial market is determined, which is represented at the micro-, meso-, macro-, mega-, meta-levels.

Key words: financial market, digital financial market, evolution of financial market, development financial functions at micro-, meso-, macro-, mega-, meta- levels.

ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ, СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

A. С. Кравченко

ДВНЗ «Університет банківської справи»
вул. Андріївська, 1, м. Київ, 04070, Україна

Стаття містить теоретичні аспекти становлення, функціонування та сутнісні особливості фінансового ринку в умовах цифровізації суспільства. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності поняття та функцій фінансового ринку в умовах цифровізації суспільства. У

процесі дослідження застосовано комплексний методологічний підхід та використано такі методи: теоретичного узагальнення, синергетичний, абстрактно-логічний тощо. Досліджено та уточнено передумови становлення та функціональні особливості фінансового ринку в умовах цифрової трансформації суспільства. Розкрито еволюційні етапи розвитку фінансового ринку та розподіл їх на такі основні періоди: середньовічний, відродження, новий та новітній, з метою розкриття генезису зародження теоретичних аспектів фінансового ринку в світі.

Уточнено поняття фінансового ринку у якості економічної категорії, фінансова сфера в якій формується як система правових та фінансово-економічних взаємовідносин учасників ринку, власників, користувачів, фінансових посередників та спекулянтів щодо трансферу фінансових активів і грошей, страхування фінансових ризиків з метою отримання прибутку від угод через інноваційно-інформаційні технології із використанням новітніх фінансових інструментів. Запропоновано уточнену дефініцію «цифровий фінансовий ринок» як економіко-синергетичну категорію, в якій формується електронно-фінансова кон'юнктура, система цифрових, фінансово-правових, торговельних взаємовідносин учасників ринку для електронного трансферу фінансових ресурсів у процесі отримання фінансово-цифрового об'єкту, а також профіту від проведених фінансових операцій на електронних платформах. Визначено функціональне призначення фінансового ринку, що представлено на мікро-, мезо-, макро-, мега-, метарівнях.

Ключові слова: фінансовий ринок, цифровий фінансовий ринок, еволюція розвитку фінансового ринку, функції фінансового ринку на мікро-, мезо-, макро, мега-, метарівнях.

Вступ

Становлення, функціонування та сутнісні особливості фінансового ринку формувалося під впливом різних чинників. Детермінантами таких процесів на сучасному етапі є глобалізаційно-цифрові трансформації. У свою чергу, фінансовий ринок як національного, так і світового рівня, гостро потребує додаткових стимулів щодо застосування цифрових технологій. Забезпечення ефективності фінансового ринку як головного інструменту розвитку економіки країни слугує дослідження передумов становлення, а також сутнісних, функціональних його характеристик у цифрових реаліях, що теоретично та практично не достатньо розкриті.

Дослідженням питань з основ економічної теорії та основних положень фінансового ринку займалися як фундаменталісти засновники, так і сучасні вчені (Vasyliiev, 2013; Shkvarchuk, 2013; Dema, et al., 2017; Kovalenko, 2017; Borysiuk & Datsiuk-Tomchuk, 2019). Проте незважаючи на існуючу кількість публікацій за науковою тематикою, питання становлення, сутності, функцій фінансового ринку в умовах цифровізації суспільства потребують подальшого дослідження.

Матеріали та методи

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні передумов становлення, сутності та функцій фінансового ринку в умовах цифровізації суспільства. Для уточнення

теоретичних основ фінансового ринку в умовах цифрової трансформації застосовано комплексний підхід методів теоретичного обґрунтування, абстрактно-логічний, синергетичний метод тощо.

Результати досліджень та обговорення

Передумовою економічного розвитку держави є ефективне функціонування фінансового ринку. На сучасному фінансовому ринку відбуваються процеси уніфікації, інтеграції, цифровізації тощо. У цьому контексті виникає необхідність уточнити передумови становлення, сутність та функції фінансового ринку в умовах електронізації.

Дослідження передумов становлення фінансового ринку, розкрили генезис зародження теоретичних аспектів фінансового ринку в світі, що поділено на чотири еволюційні етапи:

- первісно-стародавніх, середньовічних вчень (IV тис. років до н. е. – XIV ст. н. е.) – думки окремих осіб стародавніх цивілізацій, зокрема погляди древніх індійських, китайських, єгипетських, античних вчених, зародження ідей матеріалізму;
- відродження (XIV–XVI ст.) – погляди вчених сформовані під впливом передумов кризи феодалізму, схоластичної філософії, матеріалізм епохи відродження;
- новий час (XVI–XX поч. ст.) – думки вчених течії меркантилізму, фізіократизму, наукової

англійської класичної школи, марксизму та маржиналізму, матеріалізм нового часу;

– новітній час (XX сер. ст. – досі) – погляди вчених напряму кейнсіанства, інституційного аналізу, монетаризму (неолібералізм), неокласичного синтезу, глобалізації й інформатизації, також необхідно доповнити сучасний період важливістю появи цифрової революції, тобто повсюдну трансформацію аналогових інформаційно-комунікаційних технологій в цифрові та формування цифровізації суспільства.

Сутність поняття «фінансовий ринок», в наукових публікаціях розкривається так: економічна система ринкових взаємовідносин, що представляє специфічну сферу фінансових операцій, в яких об'єктом угоди є вільні грошові кошти різних учасників ринку державних і господарських структур, населення, різних суб'єктів господарювання, що надаються користувачам у вигляді позички, або під цінні папери (*Khodakivska & Bieliaiev, 2002*); система правових та економічних відносин щодо купівлі та продажу, або емісії, чи обігу фінансових інструментів (*Drozd et al., 1997*); ринок, на якому визначається попит та пропозиція на фінансові активи (*Chukhno, 1995*); «сукупність економічних відносин, пов'язаних з розподілом фінансових ресурсів, купівлею-продажем тимчасово вільних грошових коштів та інших фінансових інструментів» (*Dema et al., 2017*); «сукупність економічних відносин, що виникають між державою, суб'єктами корпоративного сектору та домогосподарствами у процесі перерозподілу фінансових активів на основі їх купівлі та продажу через систему фінансових посередників» (*Esh, 2011*); «цілісна система, яка складається із взаємопов'язаних і взаємодоповнювальних елементів, кожен із яких спроможний окремо впливати на розвиток цієї системи» (*Pavlov et al., 2004*); «цілісна збалансована система, що складається з взаємопов'язаних елементів: ринку матеріальних активів, ринку цінних паперів, ринку заставних, ринку споживчих кредитів, ринку інвестицій, ринку валютних коштів та інших» (*Shkvarchuk, 2013*); «система економіко-правових відносин, що пов'язані з випуском і розміщенням, або продажем та купівлею фінансових інструментів» (*Kovalenko, 2017*); сукупність економічних відносин, що забезпечує мобілізацію та перерозподіл тимчасово вільних

грошових коштів, шляхом здійснення операцій із купівлі та продажу фінансових інструментів, а також цінних паперів й інструментів грошово-кредитного ринку (*Komarinskyi & Yaremchuk, 1996*); систему ринкових відносин, яка забезпечує акумуляцію та перерозподіл фінансових потоків; ринок позичкових капіталів, де формується процес відтворення між його учасниками (*Seliverstova & Adamenko, 2018*); найважливішу складову фінансової системи країни (*Dollan, 1994*); сукупність фінансових інститутів, що направляють грошові потоки від власників до позичальників (*Vasyliiev, 2013*); як наголошення важливості функціонування фінансового ринку на регіональному рівні для економіки (*Bielohlazova, 2009*); як наголошення на значущості його функціонування на регіональному рівні для забезпечення грошовими коштами та управління; забезпечення акумулювання, перерозподілу фінансових ресурсів через систему як банківських, так й інших фінансово-кредитних установ щодо задоволення відтворюючих, ринкових фінансових пропозицій (*Borysiuk & Datsiuk-Tomchuk, 2019*).

Дослідження дефініції «фінансовий ринок», на основі проведеного аналізу наукової літератури вітчизняних та зарубіжних вчених з визначеної проблематики, показали різні погляди сприйняття сутності поняття. Автори виділяють різні економічні складові, наукові підходи формування змісту понятійно-категоріального апарату «фінансовий ринок»: системно-функціональний – представляють як систему суспільних відносин щодо мобілізації і переливу капіталу між покупцями та продавцями; структурно-системний – розкривають тлумачення терміну як складову фінансової системи, або ринок позичкових капіталів, і наголошують на системі перерозподільного відтворення; інфраструктурно-функціональний – виділяють сукупність елементів інфраструктури фінансового ринку, які проводять перерозподіл фінансових ресурсів; кон'юнктурний – акцентують увагу щодо формування попиту та пропозиції на фінансові інструменти; регіональний – виділяють регіональний рівень функціонування ринку фінансових послуг; змішаний – об'єднують декілька наукових підходів у висвітленні поняття, зокрема виділяють процес задоволення попиту і пропозиції на фінансові інструменти та

перерозподіл фінансових ресурсів через елементи інфраструктури.

Наукові підходи, застосовані вченими для трактування терміну «фінансовий ринок», фрагментарно розкривають його значення та постає необхідність його уточнення. Відтак, дефініція «фінансовий ринок» – це економічна категорія, фінансова сфера, в якій формується як кон’юнктура система правових та фінансово-економічних взаємовідносин учасників ринку, власників, користувачів, фінансових

посередників, спекулянтів щодо трансферу фінансових активів і грошей, страхування фінансових ризиків з метою отримання прибутку від угод, зокрема проведення фінансових операцій, через інноваційно-інформаційні технології із використанням новітніх фінансових інструментів.

У цьому контексті виникає необхідність у визначенні концептуальних положень і принципів сучасної парадигми функціонування фінансового ринку (рис. 1).

Рис. 1. Сучасна парадигма функціонування фінансового ринку в умовах цифровізації суспільства

Джерело: власні дослідження.

Дослідження особливостей функціонування світового і національного фінансового ринку

дозволило сформулювати концептуальні положення та принципи функціонування фінансового ринку

в умовах цифрової економіки, що забезпечать динамічний розвиток сучасної фінансової системи. Цифровий фінансовий ринок – це економіко-синергетична категорія, сфера, в якій формується електронно-фінансова кон'юнктура, система цифрових, торговельних, фінансово-правових взаємовідносин учасників ринку щодо електронного трансферу фінансових ресурсів та прав власності, для отримання фінансово-цифрового об'єкту, а також профіту від проведених фінансових операцій на електронних платформах.

Відтак, функціональне призначення фінансового ринку, розкривається на чотирьох рівнях. На першому рівні – мікрорівні (підприємницька складова), передбачається: мобілізація фінансових ресурсів підприємства на рахунках до запиту та строкових; трансформація фінансових ресурсів в інвестиційний або позичковий капітал щодо розвитку підприємства; фінансове обслуговування підприємства, зокрема розрахунково-касове, валютне; кредитування організацій, інвестування фінансових ресурсів у підприємницьку діяльність; довірче управління фінансовими активами підприємства; надання інших фінансових послуг підприємству, зокрема андеррайтинг, депозитарно-клірингова та брокерська діяльність; інформаційно-консультатійне обслуговування підприємств; страхування фінансово-кредитних ризиків підприємства (класичні страхові операції) та цінових (хеджування).

На другому рівні – мезорівень (регіональна складова), передбачається: відбір проєктів економічного сектору регіону; мобілізація та перелив капіталу економічного сектору регіону від власників до позичальників; фінансове обслуговування економічного сектору регіону, зокрема розрахунково-касове, валютне; формування попиту та пропозиції економічного сектору регіону на фінансові ресурси; довірче управління фінансовими ресурсами економічного сектору регіону; надання інших фінансових послуг економічному сектору регіону; інформаційно-консультатійне обслуговування економічному сектору регіону; диверсифікація фінансових ризиків економічного сектору регіону.

На третьому рівні, макрорівні (національна складова), передбачається наступне: економічне регулювання фінансових процесів країни; формування кон'юнктури фінансових процесів

країни; оптимізація переливу капіталу між різними секторами економіки країни; покриття дефіциту бюджету країни; сприяння фінансового розвитку країни. На четвертому рівні, метарівні (новітня складова), передбачається таке: формування глобальної фінансової системи; поява новітніх фінансових інструментів, а також цифровізація фінансових процесів у світі.

Висновки

Сутність та функціональне призначення фінансового ринку набуває постійних змін, від простих до складних форм еволюції, та розвивається в умовах цифровізації суспільства. Процес впровадження цифрових технологій набуває динамічного розвитку в глобальному економічному середовищі. В свою чергу, економіка як національного, так і світового рівня, потребує ринкових стимулів щодо застосування цифрових технологій, нових електронних фінансових продуктів і послуг для забезпечення підвищення ділової активності, конкурентоспроможності та ефективності фінансового ринку.

References

- Arbuzov, S. H., Kolobov, Yu. V., Mishchenko, V. I. & Naumenkova, S. V. (2011). *Bankivska entsyklopediia [Banking Encyclopedia]*. Kyiv : TsND NBU, Znannia [in Ukrainian].
- Beloglazova, G. N. (Ed.). (2009). *Dengi, kredit, banki [Money. Credit. Banks]*. Moskva: Vyssheye obrazovaniye [in Russian].
- Borysiuk, O. & Datsiuk-Tomchuk, M. (2019). *Novi vektory rozvytku finansovoho rynku Ukrainy v umovakh tsyfrovoy ekonomiky [New vectors of financial market development of Ukraine in the digital economy]*. *Ekonomichniy chasopys Skhidnoievropeiskoho nats. universytetu im. Lesi Ukrainky*, 2 (18), 95–101. doi: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-02-95-101> [in Ukrainian].
- Chukhno, A. A. (1995). *Rynok [Market]*. Kiyev: Naukova dumka [in Russian].
- Dema, D. I., Abramova, I. V. & Nedilska, L. V. (2017). *Finansovyi rynek [Financial market]*. Zhytomyr : ZhNAEU [in Ukrainian].
- Dollan, E. Dzh. & Lindsey, D. E. (1994). *Makroekonomika [Macroeconomics]*. Sankt-Peterburg [in Russian].
- Esh, S. M. (2011). *Finansovyi rynek [Financial market]* (2th ed.). Kyiv : TsUL [in Ukrainian].

- Khodakivska, V. P. & Bieliaiev, V. V. (2002). Rynok finansovykh posluh: teoriia i praktyka [Financial services market: theory and practice]. Kyiv : TsUL [in Ukrainian].
- Kloba, L. H. (2018). Tsyfrovizatsiia – innovatsiinyi napriam rozvytku bankiv [Digitalization is an innovative direction for the development of banks]. *Efektivna ekonomika*, 12. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6741>. doi: 10.32702/2307-2105-2018.12.84 [in Ukrainian].
- Komarynskyi, Ya. & Yaremchuk, I. (1996). Finansovo-investytsiinyi analiz [Financial and investment analysis]. Kyiv : Ukrainska entsyklopediia im. M. P. Bazhana [in Ukrainian].
- Kovalenko, V. V. (2017). Finansovyi rynek Ukrainy: sutnisnyi ta funktsionalnyi aspekty [Financial market of Ukraine: essential and functional aspects]. *Ekonomichnyi forum*, 2, 281–295 [in Ukrainian].
- Kyiak, T. R. (Ed.). (1997). Slovnyk-posibnyk ekonomichnykh terminiv : rosiisko-ukrainsko-anhliiskyi [Dictionary – a guide to economic terms: Russian. Ukrainian. English]. Kyiv : KM Akademiia [in Ukrainian].
- Pavlov, V. I., Pylypenko, I. I. & Kryvoviazuk, I. V. (2004). Tsinni papery v Ukraini [Securities in Ukraine] (2th ed.). Kyiv : Kondor [in Ukrainian].
- Rudenko, M. V. (2018). Tsyfrovizatsiia ekonomiky: novi mozhlyvosti ta perspektyvy [Digitizing the Economy: New Opportunities and Perspective]. *Ekonomika ta derzhava*, 11, 63. doi: 10.32702/2306-6806.2018.11.61 [in Ukrainian].
- Seliverstova, L. S. & Adamenko, I. P. (2018). Osoblyvosti rozvytku finansovoho rynku Ukrainy [Features of the financial market of Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 9, 14 [in Ukrainian].
- Shkvarchuk, L. O. (2013). Finansovyi rynek [Financial market]. Kyiv : Znannia [in Ukrainian].
- Tataryn, N. B. & Chop, T. I. (2018). Problemy finansovoho rynku Ukrainy ta shliakhy yikh podolannia [Problems of the financial market of Ukraine and ways to overcome them]. *Ekonomika i suspilstvo*, 19, 1169–1174. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-175> [in Ukrainian].
- Vasyliiev, O. V. (2013). Orhanizatsiia funktsionuvannia finansovykh instytutstii rehionu [Organization of the functioning of financial institutions in the region]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, 1, 8 [in Ukrainian].